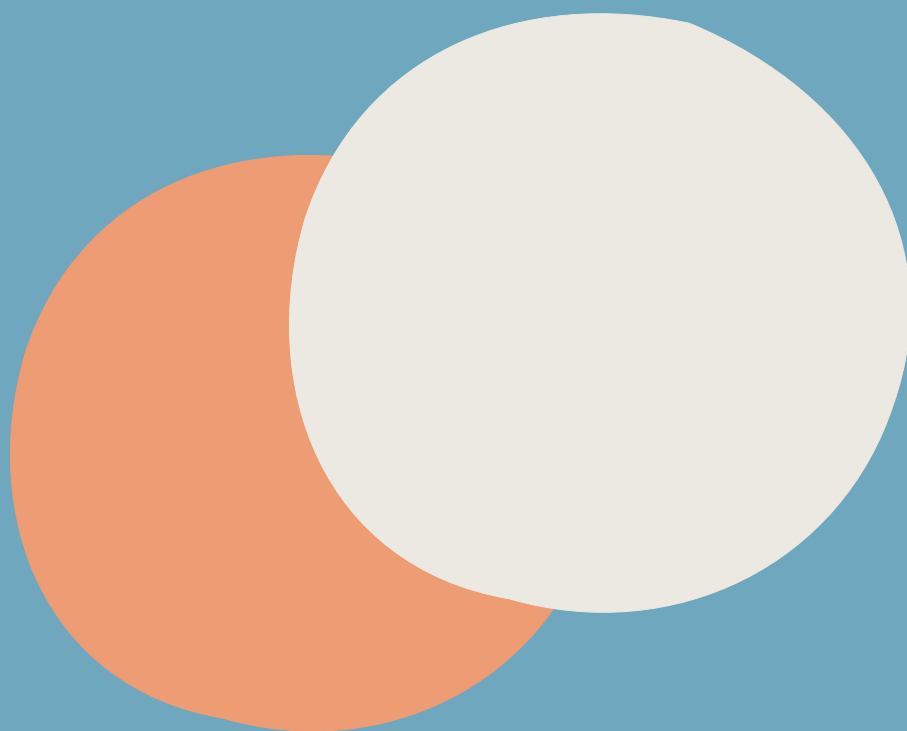

GUIA BÀSICA PER A AGENTS DE COEDUCACIÓ

Data d'edició: novembre 2023.

Coordina:

Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar.

www.caib.es/sites/convivexit

Autoria i disseny:

Fem Infància, S. Microcoop.

www.feminfancia.org

Índex

1. Presentació	2
2. La coeducació als centres educatius	3
2.1. Les aportacions de la coeducació	4
3. L'agent de coeducació	5
3.1. El perfil	5
3.2. Les funcions i tasques	6
4. Estratègies per a dur la coeducació als centres educatius	9
4.1. La comissió de coeducació	9
4.2. El Pla d'Igualtat i Coeducació	9
Línies estratègiques	10
Estructura	12
Característiques	13
4.3. Les bones pràctiques coeducadores	14
5. Per acabar	16

1. Presentació

L'acadèmia no és el paradís, però aprendre és un lloc on el paradís pot ser construït. L'aula, amb totes les seves limitacions, roman un indret de possibilitat. En aquest camp de possibilitat tenim l'oportunitat de treballar per la llibertat, de demanar-nos, a nosaltres mateixes i a les nostres companyes, una obertura del cor i de la ment que ens permeti encarar la realitat així com imaginar col·lectivament camins per moure'ns més enllà de les fronteres, per transgredir. Això és l'educació com a pràctica de llibertat.

bell hooks (2022)¹

La coeducació s'ha anat obrint pas durant els darrers anys com una proposta indispensable per assegurar una educació de qualitat i igualitària. Actualment, existeix un marc normatiu² internacional, estatal i autonòmic que recull la importància de la coeducació i promou un canvi del model educatiu per incorporar aquesta perspectiva. A les Illes Balears, s'ha impulsat la figura d'*agents de coeducació* com a responsables de la promoció d'aquest canvi cultural a les escoles.

Aquest document pretén ser una guia bàsica per a aquesta figura, on es reflexionarà sobre el que implica aquest rol i es compartiran algunes claus per implementar estratègies coeducadores amb impacte. Per això, es començarà definint què s'entén per coeducació i s'apuntaran alguns dels principis de la tasca coeducadora. En segon lloc, es revisaran el perfil, les tasques i les funcions dels agents de coeducació dins els centres educatius. I, finalment, es compartiran algunes estratègies per dur la coeducació als centres, enfocant-nos en el paper de la *Comissió de coeducació* i dels *Plans d'Igualtat i Coeducació*, i en les característiques sobre bones pràctiques coeducadores.

---

¹ bell hooks (2022). *Enseñar a transgredir: la educación como práctica de la libertad*. Madrid, Capitán Swing.

² Marc normatiu disponible a la Instrucció 14/2020: <https://www.caib.es/sites/convivexit/f/332075>

2. La coeducació als centres educatius

La coeducació implica una renovació pedagògica que porta la teoria feminista a la pràctica educativa. Un canvi en la cultura de centre amb la finalitat de fomentar el desenvolupament integral de tot l'alumnat independentment del seu sexe, classe, ètnia, orientació sexual o identitat de gènere. Posa especial atenció a les limitacions i desigualtats estructurals i contribueix col·lectivament a la transformació social també des de les escoles.

Per a una major comprensió del significat de la coeducació, es poden destacar algunes característiques clau que defineixen i regeixen aquesta pràctica educativa:

- **És Crítica.**

La coeducació implica la incorporació d'una mirada crítica vers les jerarquies socials, culturals i les fonts de desigualtat. A més, promou el pensament crític i autònom de l'alumnat, el professorat i tota la comunitat educativa. I garanteix espais de diàleg, reflexió i debat sobre el món en què vivim, ja que des d'aquesta perspectiva es creu que la conscienciació i sensibilització són eines clau per promoure lectures crítiques i compromeses amb la societat.

- **És Comunitària.**

La coeducació és una perspectiva que està al servei de l'alumnat i de l'escola i, per tant, ha d'implicar la participació activa de tota la comunitat educativa. Per donar coherència al projecte coeducador de centre, s'advoca per la corresponsabilitat de totes les persones per aconseguir un canvi cultural real. Això implica a l'equip docent, la direcció, el personal administratiu, les famílies, el municipi i, per descomptat, a l'alumnat. Fomentar la cohesió i la cooperació entre diferents agents educatius a través de xarxes educatives que s'impliquin en la transformació de la realitat personal, de l'aula, del centre i de la societat.

- **És Compromesa i Compensatòria.**

El camí per a la transformació social és llarg i suposa una feina proactiva perseverant i constant. Per rompre amb la inèrcia social és necessari proposar canvis que assegurin una redistribució justa dels espais, temps, rols o representacions en el conjunt de la comunitat educativa. Una pràctica compromesa amb la recerca de la justícia social i l'atenció de les violències masclistes i LGTBI-fòbiques.

Per això s'entén la coeducació com un procés de trànsit i innovació que no només es limita a treballar en el plànol de la sensibilització, sinó que fa propostes d'acció i canvis reals per compensar les desigualtats estructurals que afecten a tota la comunitat educativa.

- **És Contracultural.**

La coeducació reconeix de forma explícita el sexisme i l'androcentrisme que es manifesta a l'escola a través del *currículum ocult*³ i/o el *currículum absent*. Per això, aposta per una nova perspectiva que qüestiona els rols i els estereotips de gènere i que romp amb els valors, estructures, dinàmiques i pràctiques sexistes, amb la finalitat de prevenir la violència, l'assetjament i la discriminació per motius de gènere i diversitat sexual. La integració de la perspectiva de les cures és una estratègia clau per a construir nous marcs relacionals.

Per això, proposa la revisió del currículum, els continguts i les pràctiques educatives per oferir un nou model educatiu que permeti incidir en la transformació de les estructures socials desiguals.

2.1. Les aportacions de la coeducació

La conceptualització de la coeducació i de les seves característiques bàsiques ens permet dibuixar quines son les aportacions educatives i socials que ens ofereix la seva incorporació.

Així doncs, podem dir que:

- Promou la construcció d'una ciutadania crítica i conscient de les desigualtats que ens travessen. Proactiva i compromesa amb la transformació social, i respectuosa amb la diversitat que ens constitueix.
- Prevé violències masclistes i conductes de risc, així com l'assetjament a les persones que no compleixen amb els models preestablerts a nivell social.
- Assegura el desenvolupament integral de totes les persones i fa front a la socialització diferenciada de gènere.
- Ofereix la transmissió de la cultura de manera conscient respecte els biaixos androcèntrics i etnocèntrics, el valor dels sabers històricament relacionats amb les dones i a la seva història, així com els d'altres col·lectius oblidats i la seva memòria.
- Promou la corresponsabilitat en la gestió de les tasques de cures.
- Permet compartir les experiències de desigualtat i aposta pel treball i consciència col·lectius per fer-hi front, des de la creença de què cal sortir de l'individualisme.

---

³ Per **currículum ocult** entenem tot allò que transmetem de manera implícita, sense ser-ne del tot conscients. Molts cops, la transmissió del masclisme en les escoles no es fa de manera conscient i deliberada, sinó que es dona a través de discursos i comportaments diferenciats inconscients, més o menys subtils i, presumptament innocus que d'alguna manera estan naturalitzats. Per altra banda, el **currículum absent** és tot allò que no hi és, els buits de coneixements, que ens parlen del que és important i el que no.

3. L'agent de coeducació

D'acord amb el punt 4 de l'article 26, del capítol I del Títol IV de la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes, l'administració educativa de les Illes Balears garantirà que hi hagi una persona responsable de la coeducació en tots els centres educatius, amb formació específica, que impulsi la igualtat de gènere i faciliti un millor coneixement dels obstacles i les discriminacions que dificulten la plena igualtat entre dones i homes⁴.

3.1. El perfil

El perfil de l'agent de coeducació no està definit o delimitat, és un rol intercanviable que pot ser assumit per una gran diversitat de persones, amb independència del seu sexe, gènere, orientació sexual, edat o especialitat o funció que desenvolupa dins del centre educatiu. Cada persona oferirà el seu estil, sensibilitat i motivació particular. Així i tot, hi ha algunes característiques generals que poden ajudar a assegurar l'èxit i el sentit d'aquesta figura:

- **Compromís amb els valors de la coeducació.**

És imprescindible que la persona estigui connectada amb el sentit i la importància de treballar la coeducació als entorns educatius. Que tingui una aproximació proactiva a la incorporació de canvis des de l'escola. La incorporació de la mirada coeducadora implica treball intern i personal per la revisió de les pròpies creences i pràctiques. Alhora requereix el desenvolupament d'estratègies per tolerar la frustració i enfortir la tenacitat necessària per a afrontar reptes.

- **Formació i experiència.**

És també important conèixer el marc normatiu i comptar amb formació específica en igualtat i coeducació. La formació assegura que les propostes tinguin una base teòrica, estiguin fonamentades i siguin coherents. Per això cal destacar la rellevància de la formació contínua per garantir l'actualització dels sabers. A més, es pot valorar molt positivament tenir experiència en la posada en marxa de projectes coeducatius.

- **Coneixement del context del centre.**

És necessari tenir una aproximació de curiositat i obertura per entendre les característiques específiques de l'alumnat i el claustre amb el qual es treballa. Conèixer el context on es desenvolupa la tasca de coeducació pot assegurar propostes més contextualitzades i eficaces.

---

⁴ La Llei Balear d'Igualtat (Llei 11/2016, de 28 de juliol), en l'article 26, fa responsable a l'Administració educativa de les Illes Balears de la consecució d'aquests objectius.

Així, seria recomanable una persona amb certa estabilitat al centre, per assegurar la continuïtat i adequació del projecte.

- **Capacitat de lideratge.**

L'agent de coeducació es pot entendre com un catalitzador dels processos de transformació. Assumir el rol d'agent de coeducació implica dur a terme una tasca pedagògica amb tota la comunitat educativa. No només amb l'alumnat, sinó també amb el claustre, l'equip directiu i les famílies. La capacitat d'argumentació i convocatòria pot ajudar a assegurar la participació i implicació de més persones.

- **Capacitat de creació i innovació.**

La posada en marxa de la coeducació implica pensar en noves maneres de fer i relacionar-se, i en nous continguts i metodologies. La creativitat serà imprescindible per imaginar-se nous models i pràctiques. Així i tot, no partim de zero, molts cops només implica adaptar al nostre context un llegat de bones pràctiques que s'han anat desenvolupant al llarg de dècades.

- **Capacitat crítica.**

El pensament crític és un pilar bàsic de la coeducació. Per a ser agent de coeducació és imprescindible disposar de capacitat d'anàlisi crítica des d'una perspectiva estructural que doni pes a les relacions de poder i a la dimensió social de la desigualtat que trobem a l'escola. També és necessari autocrítica per a l'avaluació de les actuacions i les propostes, per poder valorar-ne l'impacte i, si cal, fer-ne modificacions.

3.2. Les funcions i tasques⁵

Un canvi cultural implica temps i energia. La coeducació és una carrera de fons, per això és important ser realistes i fer-ne una gestió efectiva que no suposi un desgast per a les persones implicades. A continuació, es fa una descripció de les tasques de l'agent de coeducació més importants dividides en: (01) tasques de planificació i documentació, (02) tasques de prevenció i intervenció i (03) tasques de coordinació. El llistat és ampli, per això cada centre haurà de valorar la seva prioritització en base a les necessitats detectades, el moment i els recursos disponibles.

---

⁵ Part de les funcions i tasques estan recollides al document d'IBDona sobre funcions d'agents de coeducació: <https://www.caib.es/sites/convivexit/f/245301>

01. Tasques de planificació i documentació:

- Proposar criteris al Claustre i al Consell Escolar per a la revisió i actualització del Projecte Educatiu de Centre, el Reglament de Règim Intern, el Pla de Convivència i Benestar, la Programació General Anual, el Pla d'Acció Tutorial i el Programa d'Orientació Acadèmica i Professional, així com les programacions curriculars, amb l'objectiu d'incorporar una visió transversal de la perspectiva de gènere.
- Detectar necessitats i fer propostes d'actuació amb la finalitat d'elaborar o actualitzar el Pla d'Igualtat i Coeducació del centre.
- Incloure en la memòria final del curs les actuacions coeducatives que s'han realitzat, l'avaluació processual i les propostes de millora que se'n derivin.
- Conèixer el Protocol Davant de Violències Masclistes a Centres Educatius⁶ i el Protocol d'Acompanyament a l'Alumnat Trans*⁷.
- Informar-se i preparar la documentació per a l'obtenció de subvencions⁸ o premis consistents en recursos econòmics i materials per a la implementació de la coeducació al centre.

02. Tasques de prevenció i intervenció:

- Incentivar la participació de tota la comunitat educativa —alumnat, famílies, professorat, PAS i direcció— en el projecte de transformació de la cultura de centre en clau coeducadora.
- Organitzar o realitzar propostes d'accions i activitats formatives per al professorat, l'alumnat i les famílies, en matèria d'igualtat, així com de prevenció de les violències masclistes i LGTBI-fòbiques.
- Col·laborar amb la Comissió de Convivència i Benestar i el Departament d'Orientació en la integració de mesures coeducadores en la programació del PAT, POAP, així com sessions de tutoria específiques sobre coeducació.
- Prevenir i formar part de la gestió de situacions d'assetjament per LGTBI-fòbia, de manera coordinada amb altres professionals responsables i els recursos específics de suport.

---

⁶ Enllaç protocol: [Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar-IGUALTAT I COEDUCACIÓ \(caib.es\)](https://caib.es/institut-per-a-la-convivencia-i-l-exit-escolar-igualtat-i-coeducacio)

⁷ Enllaç al protocol: [Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar-DIVERSITAT SEXUAL I DE GÈNERE \(caib.es\)](https://caib.es/institut-per-a-la-convivencia-i-l-exit-escolar-diversitat-sexual-i-de-generes)

⁸ Tals com les ajudes a les accions de sensibilització per a la promoció de la igualtat i la prevenció de la violència masclista.

- Integrar en el currículum les aportacions i la contribució social i històrica de les dones en el desenvolupament de les societats.
- Vetllar i promoure perquè els materials didàctics, el currículum i la retolació del centre incorporin la perspectiva de gènere i facin un ús no sexista del llenguatge i les imatges. Incorporar referents per donar visibilitat la diversitat sexual i de gènere.
- Vetllar perquè s'incloguin criteris no sexistes en l'organització d'activitats de caràcter complementari i, si escau, donar suport a qui les organitzi (AFAs, etc.).
- Proposar activitats en dates simbòliques, tals com el Dia Internacional de l'Eliminació de la Violència Contra les Dones, el Dia Internacional de les Dones i les Nines en la Ciència, El dia Internacional de la Dona, el Dia Internacional de l'Orgull LGTB, entre d'altres.
- Compartir recursos, materials, bones pràctiques, etc. que serveixin d'inspiració al claustre per a l'assoliment dels objectius de la coeducació.
- Elaborar campanyes de sensibilització per a la comunitat educativa sobre temàtiques d'interès.

03. Tasques de coordinació:

- Participar en la Comissió de Coeducació i en la Comissió de Convivència i Benestar com a responsable de coeducació al centre.
- Donar a conèixer el Pla d'Igualtat i Coeducació a la comunitat educativa.
- Coordinar, dinamitzar i donar suport al professorat en la programació d'iniciatives, activitats, projectes, plans i mesures que contribueixin a impulsar i consolidar projectes coeducatius.
- Participar en jornades d'intercanvi, coordinació i formació amb altres agents de coeducació per enfortir la xarxa de centres coeducadors⁹.
- Compartir la mirada i el Pla d'Igualtat i Coeducació amb mestres nouvinguts/des respecte al treball en coeducació, per assegurar la seva implementació.
- Coordinar activitats en dates simbòliques tal com el Dia Internacional de l'Eliminació de la Violència Contra les Dones, el Dia Internacional de les Dones i les Nines en la Ciència, El dia Internacional de la Dona, el Dia Internacional de l'Orgull LGTB, entre d'altres.

---

⁹ Xarxa de centres coeducadors: *Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar-Xarxes de centres coeducatius (caib.es)*

4. Estratègies per dur la coeducació als centres educatius

El centre educatiu, mitjançant estratègies organitzatives i curriculars, ha de generar les condicions de convivència que articulin un entorn segur per a tot l'alumnat. Algunes de les estratègies claus que es destacaran són: la creació d'una Comissió de Coeducació, la implantació d'un Pla d'Igualtat i Coeducació i la posada en marxa de bones pràctiques coeducadores.

4.1. La comissió de coeducació

Totes les funcions descrites a l'apartat anterior ens donen evidències de la magnitud de la tasca coeducadora i de la necessitat de treballar de manera col·laborativa amb més persones al centre educatiu. Per això, a més de la figura de l'agent de coeducació, pot ser una bona estratègia la creació d'una comissió que vetlli específicament pel desenvolupament del projecte coeducatiu. Aquest grup de persones pot funcionar com una comissió amb entitat pròpia que treballi de manera coordinada amb la comissió de convivència i benestar o, per contra, com una subcomissió de coeducació dins la comissió de convivència i benestar. Es pot triar l'agent de coeducació d'entre el personal docent participant en la comissió.

Els components d'aquesta comissió dependran de les característiques específiques del centre, però pot ser interessant assegurar la participació d'almenys un/a representant de direcció, de cada cicle o nivell educatiu, de l'alumnat, de l'equip d'orientació i de l'AFA. Així, es podrà tenir una comunicació bidireccional per poder transmetre els acords a les reunions de l'equip i compartir idees i inquietuds a la comissió des dels diferents grups.

Els beneficis de la creació d'una comissió de coeducació són múltiples. Es podria destacar la implicació de la comunitat educativa i la participació activa de més persones, el repartiment de la responsabilitat d'impulsar la coeducació a les escoles i assegurar el relleu, els recursos humans i la renovació de l'energia. A més, participar com a part de la comissió pot ser una primera passa per a les persones que volen iniciar-se i conèixer el món de la coeducació.

4.2. El Pla d'Igualtat i Coeducació

Per a la posada en marxa de la coeducació és necessari un projecte de centre on estigui planificada, coordinada i disposi dels recursos necessaris per al seu desenvolupament. L'eina fonamental dels centres educatius a l'hora de dissenyar entorns de convivència i benestar i

d'aprenentatges coeducatius és el Projecte Educatiu de Centre (PEC), que hauria d'incorporar aquest model pedagògic en els seus trets d'identitat, principis organitzatius i en els documents de centre. A més d'assegurar la incorporació d'una mirada transversal en el PEC, s'ha de vetllar perquè s'inclouï el Pla d'Igualtat i Coeducació (PIC) als documents de centre.

El PIC és el document que, dins del Pla de Convivència i Benestar, recull el conjunt d'estratègies i pautes d'actuació que tenen com a objectiu la implementació de la coeducació i la igualtat en la realitat del centre educatiu. Pretén ser un document operatiu que contempli el compromís públic de la comunitat educativa alineat amb els objectius establerts a la normativa vigent. Per això, aquest Pla hauria de sorgir d'un procés obert i participatiu en el qual hi hagin col·laborat diferents agents de la comunitat educativa i persegueixi un abordatge de caràcter global i estratègic en matèria de coeducació, igualtat i prevenció de les violències masclistes i LGTBI-fòbiques, de manera que aquesta perspectiva impregni la cultura, les pràctiques del centre, les polítiques i les metodologies i aprenentatges.

Línies estratègiques

A continuació, es comparteixen algunes de les orientacions bàsiques de la instrucció 14/2020¹⁰ per al disseny i desenvolupament del Pla d'Igualtat i Coeducació del centre. El document proposa set eixos estratègics, per anar definint objectius i actuacions específiques i donar resposta a les necessitats del centre.

- **Línia estratègica 1: Estereotips i rols de gènere, actituds i valors sexistes.**

Incorpora aquells objectius relacionats amb la revisió crítica dels estereotips i rols de gènere, les actituds masclistes i LGTBI-fòbiques de tota la comunitat educativa. Dona valor a un conjunt més ampli de maneres de ser i estar, que no quedin delimitades per la masculinitat i feminitat hegemòniques. A més, assegura que es posen en relleu i es visibilitzen els rols i valors socialment feminitzats i atén les manifestacions evidents de sexisme a l'escola.

- **Línia estratègica 2: Ús del llenguatge inclusiu i no sexista.**

Aquesta línia conté les accions relacionades amb l'ús inclusiu i no sexista del llenguatge (oral i escrit) i de les imatges, i es refereix a la seva integració tant en els documents de centre, la comunicació interna i externa, com en la quotidianitat de l'aula.

---

¹⁰ Es poden revisar els objectius específics de cada línia a la instrucció 14/2020: <https://www.caib.es/sites/convivexit/f/332075>

- **Línia estratègica 3: Ús equilibrat d'espais i de temps.**

En aquesta tercera línia s'involucren totes les accions per analitzar, pensar i modificar l'ús dels espais i la distribució del temps, tenint en compte les possibilitats de presència i participació de tota la comunitat educativa. Així, inclou totes les accions per equilibrar l'ús que es fa dels espais comuns com el pati escolar, passadissos, poliesportiu, lavabos, biblioteca, laboratoris, espais d'estudi, etc.; la distribució del temps i les responsabilitats. L'objectiu és contribuir a desenvolupar diferents rols o funcions que contribueixin a la igualtat entre l'alumnat i fomentin la corresponsabilitat.

- **Línia estratègica 4: Materials didàctics inclusius i no sexistes.**

Inclou els objectius dirigits a revisar els materials didàctics, les programacions d'aula, els recursos digitals, les metodologies i les avaluacions, per a garantir que incorporen i treballen de manera coherent la mirada coeducadora.

- **Línia estratègica 5: El centre: espai de relació, convivència i seguretat.**

Es recullen estratègies per assolir una organització social que afavoreixi la igualtat, tant entre l'alumnat com entre el professorat. Per exemple, la importància d'una participació equilibrada en la presa de decisions i els rols de lideratge, la incorporació de noves estratègies per a la gestió de conflictes i l'atenció a situacions de malestar o violència.

- **Línia estratègica 6: Discriminació per raó de sexe: violències masclistes.**

Una línia estratègica per atendre específicament les discriminacions relacionades amb les violències masclistes. S'inclouen accions de prevenció, detecció i actuació, així com d'assegurament del coneixement, la difusió i l'aplicació dels protocols específics sobre violències masclistes.

- **Línia estratègica 7: La violència LGTBI-fòbica.**

Fa referència a tots aquells objectius i accions destinats a atendre específicament les discriminacions relacionades amb les violències LGTBI-fòbiques. S'inclouen accions de prevenció, detecció i actuació, així com d'assegurament del coneixement, la difusió i l'aplicació dels protocols específics. En aquest punt, l'educació sexual integral suposa una peça clau, alhora que la visibilitat de les diversitats sexuals i afectives.

Estructura

El PIC és un document que pot variar en el contingut i l'estructura, així i tot, es pot compartir un índex amb els apartats més rellevants i la seva funció:

1. **Introducció:** text inicial per situar la lectura d'aquest document i per justificar-ne la importància.
2. **Context:** un resum valoratiu de les característiques del centre i del seu entorn per a la detecció de necessitats. Es poden incloure les referències normatives, les dades generals del centre i de l'entorn proper (estadístiques), així com els principis orientadors del Pla (marc teòric i conceptes clau).
3. **Diagnòstic:** per a l'elaboració del PIC és necessari realitzar un diagnòstic del centre en clau d'igualtat. Aquest apartat, on es recullen els resultats del diagnòstic realitzat mitjançant qüestionaris, observacions, etc., serà imprescindible per a la detecció de necessitats i la fonamentació de les propostes dels següents punts.
4. **Objectius:** es determina l'objectiu general del pla, les línies estratègiques prioritàries i els objectius específics vinculats a cada línia estratègica. Aquestes línies prioritàries i objectius vinculats s'aniran definint a partir de les necessitats detectades en la diagnosi inicial del centre.
5. **Accions previstes:** es determinen les accions previstes per a la consecució dels objectius proposats en la programació anual. En aquest apartat, s'especificaran els responsables de les accions, els recursos humans i materials i la seva temporalització de manera detallada. És interessant poder fer accions ajustades a les diferents etapes o cicles.
6. **Difusió del pla:** es detallen i expliquen les eines de participació a la disposició de la comunitat educativa i les estratègies de visibilitat del Pla.
7. **Seguiment i avaluació:** eines de seguiment i valoració del procés d'implementació del Pla i el seu impacte. Això permet fer ajustos en les accions, els recursos i la calendarització. Al final, totes les accions realitzades i la valoració de l'assoliment dels objectius queden recollits a la memòria anual.

Característiques

A continuació, es destaquen alguns dels trets fonamentals que ha de tenir un Pla d'Igualtat i Coeducació per assegurar el seu bon funcionament:

- **Contextualitzat**

El PIC ha d'estar contextualitzat a la realitat concreta de cada centre educatiu. Els objectius s'han d'ajustar a les necessitats més rellevants detectades al diagnòstic, i a la valoració de les línies estratègiques que es volen prioritzar. A més, per a l'èxit de les propostes, s'han de tenir en compte els recursos materials i personals, i les motivacions i resistències que es poden trobar. La perspectiva interseccional pot ser clau per a la redacció d'aquest document.

- **Participatiu**

El PIC ha de ser elaborat de manera participativa per poder recollir les necessitats i propostes del conjunt de la comunitat educativa en la seva diversitat. També per implicar als diferents actors i assegurar la corresponsabilitat i l'apropiació del Pla com una qüestió pròpia. Una major participació permetrà que sigui un document més compartit, accessible i entenedor. A més, assegura que sigui un document conegut i reconegut per la comunitat educativa.

- **Operatiu**

L'operativitat és bàsica per assegurar la utilitat del Pla. Per això, a banda dels objectius, és imprescindible disposar d'una programació d'accions calendaritzades, amb els recursos i pressupostos especificats i amb la identificació dels responsables de cada acció. S'ha d'entendre com un document viu, amb potencialitat de ser revisat i modificat. Les valoracions a partir de l'avaluació i el seguiment, l'assoliment d'objectius específics o la modificació del context o les prioritats, poden generar la necessitat de fer petites modificacions en el Pla. Per això, s'hauria d'establir una durada concreta, per exemple, 2 o 3 anys, per poder fer-ne una valoració i actualització periòdica.

- **Concret**

La coeducació és una carrera de fons i no es poden abordar tots els pendents alhora ja que pot comportar cansament i frustració. Per això, s'han d'establir objectius i línies estratègiques prioritàries, definir objectius específics assolibles cada any i assegurar el seguiment i l'avaluació de la implementació i els resultats assolits.

- **Amb visió de futur**

El PIC ha de suposar una base sòlida per a la transversalització de la coeducació a mig i llarg termini. Així doncs, és important no confondre les accions com a fites en si mateixes. Sempre s'ha de tenir una visió global i reconèixer el sentit que tenen les accions per assolir els objectius més grans. Perdre perspectiva és un dels riscos més grans en la tasca de planificació de petites accions.

- **Integrat**

Així com ens avancem totes les característiques abans esmentades, aquest ha de ser un document integrat en el model educatiu del centre. És a dir, ha de tenir coherència amb la resta de documentació i pràctiques educatives.

4.3. Les bones pràctiques coeducadores

Hi ha moltes propostes que es poden dur a terme per començar a transitar cap a una transformació de la cultura del centre basades en la coeducació. A vegades, cal recordar quines són les claus que defineixen les bones pràctiques coeducatives. A continuació, s'identifiquen algunes característiques que poden ajudar a identificar-les:

- **Se sostenen en un marc teòric feminista.** Aquest marc té l'objectiu de construir relacions més equitatives, promoure la transgressió dels rols i estereotips de gènere, donar visibilitat a referents i valor a la memòria feminista, tenint en compte diversitat de classe, origen, raça, orientació, etc. A més, es posa especial èmfasi a figures i moments històrics de lluita i resistència que han ajudat a la transformació social.
- **Són propostes contextualitzades.** Les propostes han de donar resposta al coneixement i l'observació de l'entorn, adaptar-se a la realitat i a les persones a les quals van dirigides. Com en altres projectes d'innovació educativa, no es tracta d'aplicar receptes predeterminades, ni de seguir fórmules tancades, sinó de conèixer diverses possibilitats i adaptar a cada cas les que ens semblin més adients atès el context i l'evolució del centre.
- **Són coherents i estan connectades amb el projecte de centre.** Les propostes han de respondre a una estratègia d'intervenció que inclou objectius a curt, mig i llarg termini, ja que s'entén la coeducació com un camí de transformació. S'ha d'evitar fer només propostes d'activitats de caràcter puntual i aïllades de la pràctica quotidiana.

Les iniciatives han d'estar emmarcades en una mirada transversal que es desenvolupa amb continuïtat i coherència.

- **Inclouen una perspectiva crítica.** Una bona proposta coeducativa fomenta el pensament crític de les persones participants. A més, les propostes innovadores també han d'incloure una mirada d'autorevisió, per valorar el grau d'assoliment dels resultats esperats i poder-ne fer modificacions.
- **Incorporen una mirada interseccional.** Les propostes han de tenir en compte les especificitats i les relacions amb altres desigualtats que interaccionen amb el sexe o el gènere. La classe social, l'origen de les persones, l'edat, la xarxa familiar, les dificultats d'aprenentatge, entre d'altres, poden ser aspectes rellevants a l'hora de plantejar propostes amb impacte i sentit en la comunitat educativa. Per això també és important escollir materials i referents que representin una àmplia gamma de persones de diferents orígens, identitats i experiències vitals.
- **Impliquen a tota la comunitat educativa.** Tot i que poden ser propostes dirigides a algun col·lectiu concret, cal implicar o informar a tota la comunitat educativa. És important cercar aliances i col·lectivitzar les propostes, els subjectes de la coeducació han de ser tota la comunitat. A més, les propostes on el centre s'obre al seu context proper (els col·lectius del barri o del poble, altres centres educatius, etc.) poden generar un impacte a nivell comunitari.

5. Per acabar

(...) la finalitat dels processos educatius és promoure processos alliberadors que apuntin a visibilitzar, problematitzar i transformar les desigualtats socials, tenint en compte tant la dimensió estructural d'aquestes com els modes en els quals es materialitzen en experiències concretes i situacions de privilegis i opressions. En aquest sentit, les pedagogies feministes comparteixen un compromís per generar canvis que millorin les vides concretes i materials de les persones, és a dir, no es tracta solament de possibilitar debats i reflexions, sinó de canviar els modes d'entendre i materialitzar el món.

(Troncoso, L., Follegatti, L. i Stutzin, V., 2019)¹¹

La construcció d'una escola coeducativa és un repte de l'educació actual. Hem de començar a treballar conjuntament per la incorporació d'una nova mirada i de pràctiques educatives que permetin equilibrar les mancances socials i incideixin en l'assoliment de l'equitat. En aquest procés, la figura de l'agent de coeducació pot ser un element clau per a la transformació dels models educatius i de la cultura de centre.

S'espera que en aquesta guia s'hagin trobat reflexions i recursos per donar sentit a aquesta figura i que ajudi a continuar treballant amb tenacitat i compromís en el procés de posada en marxa de la coeducació per a la transformació social des de l'escola.

---

¹¹ Troncoso Pérez, L., Follegatti, L. i Stutzin, V. (2019). *Más allá de una educación no sexista: aportes de pedagogías feministas interseccionales*. Pensamiento Educativo. Revista de Investigación Educativa Latinoamericana.

